



S Á M I R Á Đ Đ I
SAAMELAISNEUVOSTO
SAMERÅDET
СОЮЗ СААМОВ
SAAMI COUNCIL

Dohkehuvvon cealkámušat

Sámiid 21. Konferánsas

Tráantesne

2017

1 Pronomena "son" skandinávalaš gielain

Ruoŧas leat mearridan geavahišgoahtit pronomena "hen", garvendihtii sohkaheallái čatnon pronomeniid "han" ja "hun". Norggas leat riikkabellodagat álgán digaštallat seammá sáni geavahišgoahtit dárogielas.

Sáme giela pronomen ii earut sohkaheali. Sámiid 21. Konfereansa fállá Skandinávia gielaide geavahišgoahtit sáme giel pronomena "son", mii ii earut sohkaheali, dan sadjái go "hen". Dat livčče seammás vuogas vuohki gudnejahttit sáme gielaid Skandinávia riikkain.

2 Oahpahus ja čuvgehus

Sámiid 21. Konfereansa gáibida sámeoahpahussii iešmearrideami ja váldoálbmogii čuvgehusa sámiid birra.

Sámiid 21. Konfereansa muittuha, ahte vuoigatvuohta gillii ja kultuvrralaš árbái lea dehálaš oassi olbmo psyhkalaš ja fysalaš dearvvašvuođas. Skuvla lea nana fápmu servodaga huksemis ja skuvllas ja skuvlejumis lea váldi. Dávjá dát váldi lea geavahuvvon sápmelaččaid vuostá ja mánggat sámit leat skuvllaid doaimmaid bokte massán gielaset ja kultuvrraset.

Oahpahus guoskkaha buot eallima surggiid ja das leat hui viiddis váikkuhusat. Dálá dilis sápmelaččain sáhttet leat identitehtaváttisvuođat iešguđet sivaid dihte. Oahpahus galgá nannet Sámi álbmoga iešdovddu. Sámit galget beassat oahppat iežaset historijá birra iežaset perspektiivvas ja sániin.

Vuoi sámi álbmot sáhtta eallit ja ovdánit, de galgá sámemánáin, orrunbáikkis fuolakeahhtá, leat riekti sáme gielat árabajásgeassimii ja oahpahussii. Oahpahusa vuođđun galget leat sámi árvvut ja árbevierut. Sámemánáid oahpahusa galgá láchit nu, ahte dat addá vejolašvuođa searvat iežaset bearraša ja soga árbevirolaš bargguide.

Sámit leat dovddastuvvon álgobalmogin Suoma, Ruoŧa ja Norgga vuođđolágain. Sáme konfereansa fuomášuhtta ahte dáin stáhtain lea geatnegasvuohta oahpahit ja juohkit rivttes dieđu sápmelaččaid birra váldoservodahkii. Dálá dilis váldoálbmogiid diehtemeahttunvuohta sámiid ja sámiid historijá birra váikkuha sin mearrádusaide mat gusket sámiide ja sámiid eallimii. Diehtemeahttunvuohta maiddá dagaha vaššiságaid, mat váikkuhit eandalii ge sámemánáid- ja nuoraid iešdovdui ja identitehtii. Sámemánáin- ja nuorain lea vuoigatvuohta eallit ja bajásšaddat oadjebas birrasis. Dát lea maid veahkin rievdatit guottuid positiivvalažžan ja ráddjet vaššiságaid sámiid ja eará unnitlogu álbmogiid vuostá.

Sámeoahpahusa ollušuvvamis leat mánggat čuolmmat: oahppomateriálavátni, unnán oahpaheaddjit, dárbu oahpaheddjiid lasseskuvlejupmái ja oahppoplánat, mat eai vuhtiiváldde sámeoahpahusa iešvuođaid ja dárbbuid. Hástalussan resurssaid jierpmálaš geavaheamis lea dat go sámeoahpahus doaibmá iešguđege riikka oahpahusvuođadaga mielde.

Nannen ja ovddidan dihte sámeoahpahusa sajádaga ávžžuha Sámiid 21. Konfereansa ahte sámedikkiit ja stáhtat ovddidit oktasaš olles Sámi oahppoplána ja oktasaš oahppomateriálaid olles Sámi oahpahusdárbbuide ja dainna lágiin lasihit sámiid iešmearrideami oahpahussuorggis.

3 Solidaritehta Standing Rock Sioux Tribe:n

Sámiid 21. Konfereansa doarju nannosit Standing Rock Sioux Tribe sin rahčamušaid Dakota Access Pipeline, dahje Black Snake, vuostá mii uhkida olmmošvuoigatvuođaid ja čielgasit rihkku ON álgoálbmotjulggaštusa.

Lakota, Dakota ja Nakota álbmogiid rahčamušat várjalit eatnamiid ja čáziid lea boktán lihkadusa mii lea olahan miehtá máilmmi, ja sámi álbmot dán bokte duođašta ahte váldá oasi lihkadusas. Árberievttit ja traktáhtat mat leat dáhkkon álgoálbmogiiguin Turtle Islandas fertejit gudnejahttojuvvot USA bealis. USA eiseválddit fertejit olmmošrivttiid árvvusatnit ja bissehit Dakota Access Pipeline huksema.

4 Guorraseapmi boazodoalu Ovttasdoaimikonfereanssa cealkámuššii, Tráantes 7-8 guovvamánus 2017

Sámiid 21. Konfereansa searvá čuovvovaš cealkámuššii man Boazoeaiggádiid Oktavuohta, Norgga Boazosámiid Riikkasearvi ja Suoma Boazosámit rs leat mearridan boazodoalu Ovttasdoaimikonfereanssas, Tráantes guovvamánu 7-8 beivviid 2017:

Mis sámiin lea riekti mearridit min sosiála ja kultuvrralaš ovdáneamis.

Mii deattuhit ahte boazosámit, árbevirolaš geavaheamis boazoguohtoneatnamiid doloža rájis, leat ráhkadan ealli kultuvrra mii čađat ovdána, ja mii lea erenoamáš boazosámiide;

Mii deattuhit ahte stáhtain lea geatnegasvuohta sihkkarastit boazosámiid rivttiid ja riekti ovddidit ealáhusas gaskariikkalaš riektinjuolggadusaid mielde;

Mii deattuhit ahte stáhtain lea geatnegasvuohta sihkkarastit ahte boahhte buolvvain lea vejolašvuohta jođihit sin árbevirolaš ealáhusa;

Dahkat vuođu dasa ahte boazodoallu lea árbevirolaš ealáhusdoaimma mas ealáhusa eatnamiid ja luondduriggodagaid geavaheapmi lea guoddi oassi obbalaš sámi kultuvrras ja identitehtas;

Dahkat vuođu dasa ahte boazodoalus lea riekti iešmearrideapmái álbmotrievtti njuolggadusaid mielde, nugo mo lea celkojuvvon ON siviila ja politihkalaš rivttiid konvenšuvnnas, ON konvenšuvnnas ekonomalaš, sosiála ja politihkalaš rivttiin, ON eamiálbmotjulggaštusas ja eamiálbmogiid Máilmmikonfereanssa loahpalaš dokumeanttas jagis 2014;

Dahkat vuođu dasa ahte boazodoalu riekti iešmearrideapmái dagaha rievtti friddja máhttit ráđđet iežas eallinvuođu ja luondduriggodagaid badjel, ja ahte guohtuneatnamat, mat leat dárbbaslaččat boazodoalu jođiheamis, eai mangelágán vuogi bokte váldojuvvo eret eará doaimmaide;

Dahkat vuođu dasa ahte boazosámiin, ILO-konvenšuvnna nr. 169 jelgii ja ON eamiálbmotjulggaštusa jelgii, lea riekti aktiivvalaččat leat oassi mearrádusain mat čuhcet sidjiide. Oasálastin ferte leat dan mađi beaktit ahte dat váikkuha mearrádusaid sisdollui;

Dahká vuodu dasa ahte stáhtat, ON eamiálbmotcealkámuša ja Eamiálbmogiid Máilmmikonfereanssa loahppadokumeanttas, mearrádusas lea geatnegahttojuvvon oažžut friddja ja ovdagihtii dieđihuvvon miehtama plánain mat gusket boazobargiide ja sin guođuhaneatnamiidda. Dáid prinsihpaid galgá implementeret stáhtalaš, guovlulaš ja gielddalaš doaimmaide mat gusket boazodollui ja ealáhusa eanangeavaheapmái;

Dahkat vuodu dasa ahte sámit eamiálbmogin dohkkehuvvojit Europa Ovtastumi vuodđolágas, ja mas boazosámiin lea riekti doaimmat sin kultuvrras, ealáhusdoaimmas ja ovddidit servodateallima riikkarájiid rastá;

Deattuhit ahte sámiin lea riekti aktiivvalaččat leat mielde barggus guhkit áiggi ja nana hálddašeapmái ja ovddideapmái man vuoddu lea árbevirolaš máhttu, nugo lea celkojuvvon ON biologalaš girjáivuoda konvenšuvnnas;

Eanan- ja luondduriggodagat ja riekti iešmearrideapmái

- Boazosámit leat, árbevirolaš eanan- ja luondduriggodagaid geavaheami bokte, ráhkadan oamastanrievtti ja geavahanrievtti eatnamiidaset. Dat rievttit fertejit dohkkehuvvot ja gudnejahttojuvvo buot plánenproseassain mat dagahit ahte guohtuneatnamat sámiguovllus jávket.
- Boazosámiin lea riekti friddja mearridit sin eanan- ja luondduriggodagaid badjel, ja lea stáhtaid geatnegasvuolta ráhkadit bijuid mat ollásit sihkkarastet sámi iešmearrideami dain guovlluin.
- Stáhtat galget bivdit oažžut boazosámiid friddja ja ovdagihtii dieđihuvvon miehtama ovdal go doaimmat ja hálddašan bijut, mat máhttet čuohtat sidjiide, mearriduvvojit ja biddjojit johtui.
- Stáhtat galget bivdit oažžut boazosámiid friddja ja ovdagihtii dieđihuvvon miehtama buot proševttain mat čuhcet sin eanan- ja luondduriggodagaide.
- Stáhtat galget farggamusat bidjat johtui barggu implementeret prinsihpa boazosámiid riekti friddja ja ovdagihtii dieđihuvvon miehtama.

Boraspirehálddašeapmi

- Ovdal go vejolašvuolta váldui eret leat sámit alo eallán ovttas boraspiriiguin ja hálddašan daid náliid meriid dakkár vugiin mii ii leat hehtten boraspiriid vejolašvuoda laskamii.
- Boazosámit eai leat goassege dohkkehan dan ahte vejolašvuolta rádjet boraspiriid loguid lea váldon eret sis.
- Stáhtat leat, Biologalaš Girjáivuodakonvenšuvnna jelgii, geatnegahtton váldit boazosámiid ollái našunála boraspiriid hálddašeapmái ja mas boazosámiid árbevirolaš máhttu- árbediehtu- lea okta oassi hálddašeami máhttovuođus.
- Stáhtat leat 2014 loahppadokumeantta bokte geatnegahtton gudnejahtit eamiálbmogiid árbevirolaš máhtu oassin ekovuogádaga hálddašeamis ja bistevaš ovdáneamis.

5 Cealkámuš Deanu čázádaga soahpamuševttohusa birra

Sámiid 21. konfereansa gáibida sámi Norgga ja Suoma ráddehusaid hilgut Deanu soahpamuševttohusa ja álggahit odđa ráđđádallamiid báikkálaš dásis gárvet odđa soahpamuša.

Norgga ja Suoma ráđđehusat leat gárvvistan soahpamuševttohusa Deanu guolásteami birra jagis 2016. Soahpamuša ulbmilin lea váikkuhit dasa ahte Deanu čázádaga guollemáddodagat hálddašuvvojit ekologalaččat, ekonomalaččat ja sosiálalaččat suvdilis vuogi mielde nu, ahte čázádaga luossabuvttadankapasitehta ávkástallojuvvo ja ahte guollemáddodagaid mánggabealatvuotta dorvvastuvvo. Ráđđádallamiin sámi ovddasteaddjit vuostálaste soahpamuša, go sámi oainnut eai váldon vuhtii.

Soahpamuša mielde galgá bivddu geahpedit - árbevirolaš sámi bivdu geahpeduvvo sullii 80 % dan botta go turisttaid bivdu ii geahpeduvvo eará go sullii 30 %. Dasa lassin soahpamuš addá Suoma bealde odđa vuoigatvuođaid olgobáikegottálaččaide ja váldá eret vuoigatvuođaid sápmelaččaid olgobáikegottálaš árbbolaččain nu, ahte giel dá sin árbevirolaš bivddu. Danin lea Deanuleagi sámeservodat čájehan nana vuostehágu soahpamuševttohussii.

Soahpamuševttohus rihkku roavvásit Deanuleagi sápmelaččaid vuodđorivttiid, ee. ealáhusaid, gielalaš ja kultur- ja árbemáhtu dáfus, mat ee. ILO-169 soahpamušas ja eamiálbmotjulggaštusas dovddastuvvojit. Soahpamuševttohus rihkku maid Deanuleagi sápmelaččaid olmmošvuoigatvuođaid kollektiivvalaččat atnit giela, eallit kultuvramet mielde ja doalahit ja ovddidit daid boahttevaš buolvvaide.

Buot min kultuvramet vuodđu lea eanan eadnáme ja beaivi áhččáme árbi – Sámi eatnamat ja čázit ja buot heakkalaččat. Luođu buriid ávkástallama haga láhppit árbedieđu ja máhtu ja eat nagot šat eallit olmmožin – sápmelažžan.

6 Kultuvrralaš approprieren

Sámiid 21. Konfereansa čielgasit ávžžuha sin geat ieža geavahit, dahje oččodit earáid geavahit, sámi gárvvuid heaitit dainna. Sii galget diktit sámi álbmoga ieš mearridit hámiid ja rámmaid mo sámi kultuvrra oazžu geavahit turismma oktavuodas.

Sámiid 21. Konfereansa ávžžuha stáhtaid mearridit lágaid mat gusket árbevirolaš sámi biktasiid ja symbolaid geavaheapmái. Dán berrejit dahkat lágaš ovttasbargguin sápmelaččaiguin. Jus árbevirolaš sámi biktasiid ja symbolaid geavaha sámi álbmoga miediheami hága, de lea rihkkumin min kulturárbbi.

7 Iešmearrideapmi sámi boazodoalus

Boazodoallu lea guovddáš oassi sámi kultuvrras ja dasto dehálaš bealli sámi giela, kultuvrra ja eallinvuogi seailuheamis ja ovdáneamis. Sámi boazodoallu lea erenoamáš kultuvrralaš eallinvuohki ja mii gáibidat ahte sámi boazodoalu riekti iešmearrideapmái váldojuvvo vuhtii. Sámi boazodolliin, oassin sámi álbmogis, ferte leat riekti iešmearrideapmái.

Suomas boazodoallu ii lea ráddjejuvvon dušše sámiide. Suoma boazodoalloláhka ii dovddas boazodoalu sierra sámi ealáhussan. Dalle go ráhkadedje odđa Metsähallitus lága (Suoma meahcedoallolága) Suoma stáhta ii beroštan geatnegasvuodastis šiehtadallat, vaikko dat lea čállon Suoma boazodoallolágas. Suoma boazodoallolága 53§ jelgii lea stáhtas geatnegasvuotta šiehtadallat guoskevaš bálgosiid ovddasteddjiiguin. Odđa Metsähallitus láhka dohkkehuvvui beroškeahttá das ahte sámi bálgosat, Sámediggi ja Sámiráđdi ledje vuostemielas dasa.

Sámi boazodoalus leat erenoamášvuodát – ealut guhtot áidumiid haga, dološ áiggi rájis siiddat, ja bearašvuodđuduvvon vuohki bearrat mearkkaid. Dáid erenoamášvuodaid Suoma boazodoalloláhka ii dohkket. Gieskat dohkkehii Suoma Alimusriekti mearkkaid miellahtuide suomelaš bálgosii, vaikko sámi bálggus leai vuosttildan dan. Dán mearrádusas duopmostuollu ii váldán vuhtii sámi boazodoalu árbevirolaš lága, meannudanvuogi iige áššedieđu.

8 Ráfi leat sápmelaš

Sámiin lea riekti eallit vaššiságaid haga. Sámiid 21. Konfereansa gáibida ahte mii sámit oažžut eallit iežamet kultuvrra mielde ja ahte mii oažžut ráfis ovddidit dan dego mii ieža mearridit.

Ipmirdeapmi gáibida rivttes dieđu. Vuodđoskuvlejumis váilu diehtu sámiid birra, mii dagaha ovdagáttuid, boasttudieđuid ja vaššiságaid. Sámit gártet geavahit ollu áiggi ja resurssaid boasttudieđuid divvumii ja gártet bealuštit iežaset leahkima olmmožin.

Sámiid 21. Konfereansa ii dohkket vaššiságaid sápmelaččaid birra, ja gáibida ahte stáhtat giddejit erenoamáš fuomášumi vaššiságaid heaittiheapmái. Vuoi almmolaš vuoigŋa sámiid guovdu nuppástuvvá, olbmot dárbbasit ovdagovaid láhttemii. Sámiid 21. Konfereansa deattuha, ahte stáhtaid ovddasvástádussan lea muittuhit ja ávžžuhit ahte politihkkárat, eiseválddit ja virgealbmát váldet vuosttamuš lávkkiiid dás ja nu leat earáide buori ovdamearkan.

9 Gollegiella

Sámegiella lea ollusiidda lunddolaš bargo- ja hállangiellan. Danin lea erenoamáš dehálaš ahte dat seaillohuvvo ja nannejuvvo ja ahte eambbosat sáhttet lunddolaččat geavahit sámegiella bargooktavuođain ja eará oktavuođain. Sámegiella galgá leat diehttelas áššin riegádeamis gitta jápmimii.

Ráđđehus galgá movttiidahttit lohkat sámegiella ja addit ovdamuni daidda geat lohket sámegiella.

Sámiid 21. Konfereansa bivdá Sámiráđi aktiivvalaččat bargat sámegiella giellabarggu nannemiin.

10 Dutkanetihkka

Sámi guoski dutkamušdiehtu lea ávkin sihke sápmelaččaide ja váldoservodahkii ja ovddida buori ovttasbarggu. Sápmelaččaid iešmearridanvuoigatvuođa ollašuvvama galgá goittot nannet dutkanbarggus ja sápmelaččaid guoskevaš dieđu buvttadeamis. Dat, ahte diehtagis gudnejahttojuvvo sápmelaččaid vuoigatvuohta iešmearrideapmái, ii mearkkaš diehtaga friijavuoda ráddjema. Sámiid dutkama guoski ehtalaš njuolggadusaid dárkkuhussan lea loktet sápmelaččaid dutkamuša objeavttas sajádagas aktiiva doaibmin, mat meroštallet makkár dutkamuš lea relevánta ja dárbbaslaš sámi servodahkii.

Sápmelaččain galgá leat vejolašvuohta meroštallat iežas árvvuid vuodul makkár dutkandárbbut sámiservodagas leat ja váikkuhit dutkamušaid ruhtadeapmái. Sápmelaččain lea vuoigatvuohta meroštallat daid ehtalaš prinsihpaid mat gusket sámedutkamii, ja universitehtat ja dutkanlágádusat galget fuolahit ahte sin dutkanprošeavttat ja ovttaskas dutkit čuvvot daid sin dutkandoaimmain. Oktasaš ehtalaš vuodđojurdagat dagašedje vejolažžan dutkaninstitušuvnnaide hukset dieđu buvttadeami praksisiid materiála čoaggimii, giedahallamii,

seailuheapmái ja arkiveremii, mat dorvvastit sápmelaš ovttaskas olbmo ja kollektiivvalaš vuoigatvuođaid ollašuvvama. Dát buoridivččii sápmelaččaid váikkuhanvejolašvuođaid sidjiide guoskevaš dieđu buvttadeamis ja dieđu máhcaheamis ruovttoluotta dohko gos dat leat čoggojuvvon ja ná veahkehivččii sin hukset luohttámuša dieđamáilbmái.

Sápmelaččaide guoskevaš dieđalaš dutkamuša - Sámedutkamuša várás galgá vuodđudit oktasaš davviriikalaš sámedutkamuša ehtalaš lávdegotti, mas lea viiddis ovddastus sámeservodagas ja dain universitehtain, mat dahket sámedutkamuša. Lávdegoddi galgá meroštallat sámedutkamuša dutkandárbbuid ja bagadit oppalaččat ja oktasaččat sámedutkamuša guoski gažaldagain.

Ehtalaš njuolggadusat gusket buot dieđasurggiide ja dutkaninstitušuvnnaide, maiddá sápmelaš ja sámeservoša olggobealde bohtán dutkiide geaid dutkamuš juoga nu láhkai guoská sápmelaččaide, sámequovlluide, historjái, gielaide, kultuvrii dahje eallinvuohká. Universitehtat galget ráhkadit ehtalaš njuolggadusaid ovttas sámeservodagain. Guhkes áigge mihttomearrin galgá leat dutkanehtalaš oktasaš davviriikalaš lávdegoddi, mas lea ovddastus viidát sámeservodagas ja mii dihkáda oktasaš bálgá dutkandárbbuin.

11 Riekti hálddašit historjádutkamiid bohtosiid

Cealkámuš mii guoská sámi bázahusaid hálddašanriektái, olmmošlaš bázahusaide, dutkanávdnasiidda ja – bohtosiidda ja mediaide mat leat ihtán sámiide gullelaš dutkama oktavuodas.

Odne leat eanaš váldoservodaga dutkanásahusat ja museat mat hálddašit dutkamiid bohtosiid. Eanemus dovdosat leat nállebiologalaš čoakkáldagat Uppsala ja eará báikkiin.

Doaba "historjjálaš dutkanbohtosat" adnu dán teavsttas dološ bázahusaide, ávdnasiidda, dutkanbohtosiidda govaide ja eará mediaide ja maiddá duktandata mii sihke lea meannuduvvon ja ii leat meannuduvvon.

Sámiid 21. konfereansa gáibida ahte sámi álbmot oažžu dievaslaš hálddašanrievtti dain historjjálaš dutkanbohtosiidda maid vuodđu leat min máttut. Museat ja dutkanásahusat galget, ovdal go álget roggat historjjálaš sámi hávdebáikkiid, ohcat miehtama dasa sámi álbmogis.

12 Siviilaservodat

Elsa Laula Renberg barggai sámiid čohkkemiin ja organiseremiin. Su vuoigatvuođas mielde leat sámit organiseren iežas ieš guhtege hámiin ja ulbmiliin juo jagi 1917 rájis. Odne gávdnojit báikkálaš sámisearvvit ja sámi kulturásahusat sihke Sámis ja olggobealde Sámi. Sámisearvvit hálddašit sámi kultuvrra, identitehta ja oktavuoda báikkiin gos sihke gávdnojit ja eai gávdno sámi báikkálaš servodagat. Sámisearvvit ráhkadit maiddá lunddolaš sosiála oktavuoda sámiid várás ja fállá vejolašvuođa giela, árbevirolaš máhtu ja odđa máhtu ealáskahttimii. Siviila servodat; sámisearvvit, riikkaorganisašuvnnat ja oahpahuš- ja kulturguovddášat leat guovddášis sámi servodateallimis ja dat álo hábmejtit dálááiggi historjjá ja fuomášuhttet kultuvrralaš ovdanbuktimiid mat valjis meriin gávdnojit sámi kultuvrras.

Buot dáin organiserejuvvon sámi ovtastumiin ii leat buorre dilli, vaikke sii dat leat sámi servodaga vuodđu. Ekonomalaš rájít eai leat doarvái viidát nu ahte beasaše doaibmat dehálaš gávdnanbáikin nu mo dat galggaše leat.

Dainna ákkain galgá:

- Sámiid 21. Konfereansa Elsa Laula Renberg muitun duodaštit sámeservviid dehálašvuoda buot sámiide, sihke odne ja historjjálaččat.
- Sámiid 21. Konfereansa váldit ovddasvástádusa cealkit man dehálaččat sámisearvvit leamaš sámiid oktavuodaid nannemis ja sámi kultuvrra hálddašeamis, máŋga duhát sámiid váras.
- Sámiid 21. Konfereansa cuiggodit stáhtaid danne go sámi siviila servodat; buot servviiguin, organisašuvnnaiguin ja áhahusaiguin, ii oačču doarvái ekonomalaš vejolašvuodaid nu ahte máhtášii duohtandahkat su doaimmaid ja doalahit su dehálaš rolla Sámiatnama siviila servodagas.

13 Meahccedoallu Sámis

Sámiatnama vumiid billisteami vákšun ja fuomášuhttin.

Sámiatnama meahcit leat viiddes láhkái leamaš geavahusas juo Elsa Laula Renberg áiggi rájis. Maŋemus logiid jagiid lea industriijalaš ja viiddes mehciid meahccedoallobijut sakka lassánan ja guđege stáhtas vižžet ain eambo muoraid. Sámiid boazodoalloeatnamiin lassánit viiddes čuolahagat ain eambo. Dalle go čuolahagat dahkkojit jávket ollu sámi bázahusat ja luottat, eatnama biras rievdá ja sosiála ja kultuvrralaš árvvut mat leat eatnamiin duššaluvvojit. Nu duššá maiddá lunddolaš gaskavuohta ealibiid ja šattuid gaskkas.

Danne bivdá Sámiid 21. konfereansa Sámiráđi aktiivvalaččat vákšut bargguid mat gullet meahccedollui Sámis, sihkarastin dihte ahte sámi ealáhusat, ja ekologalaš, ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš árvvut eai uhkiduvvo.